

Naturvårdsenheten
Linda Stöberg

Enligt sändlista

BILDANDE AV NATURRESERVATET SÖRSKOG SKALLBERGET, HAGFORS KOMMUN

BESLUT

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) förklarar Länsstyrelsen Sörskog Skallberget som naturreservat. Det aktuella området, vars exakta gränser fastställs vid en inmätning av Lantmäteriet, avgränsas med den svarta heldragna linjen på kartan i bilaga 1.

Syfte med reservatet

Naturreservatet Sörskog Skallberget bildas med syftet att:

- bevara de värdefulla livsmiljöerna naturlig gammal tallskog, barrskog med hög andel död ved samt lövrik barrnaturskog
- bevara missgynnade och hotade vedskalbaggar, t.ex. raggbock,
- bevara övriga nationellt och regionalt missgynnade och hotade arter som är karaktäristiska för naturtyperna i området,
- strukturer som till exempel död ved, senvuxen gran, äldre lövträd och gamla tallar ska förekomma i för livsmiljöerna gynnsam omfattning.

Syftet uppnås genom att inget skogsbruk bedrivs i området. Områdets orördhet bibehålls genom att exploatering och arbetsföretag i området förhindras.

Föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar om nedanstående föreskrifter för att tillgodose syftet med naturreservatet.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för de åtgärder som behövs för att nå syftet med reservatet samt den uppföljning som anges i den till detta beslut hörande skötselplanen. Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för förvaltare att genomföra eller upphandla den skötsel som ska genomföras enligt till beslutet hörande skötselplan.

Länsstyrelsen kan med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter, om det finns särskilda skäl.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i den rätt att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet:

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det i naturreservatet förbjudet att:

1. bedriva någon form av skogsbruk samt ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle
2. bedriva täkt och annan verksamhet som förändrar områdets ytformer som att schakta, tippa, gräva, dika eller anordna upplag
3. anlägga luftledning
4. uppföra ny byggnad mast, antenn eller annan anläggning,
5. bedriva markförbättringsåtgärd som kalkning eller gödsling i området
6. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter att tåla visst intrång:

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet:

1. gränsmarkering av reservatets yttergränser
2. uppsättande av informationstavla
3. skötselåtgärder i enlighet med skötselplanen
4. undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden

C. Ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas i, samt om ordningen i reservatet i övrigt (gäller även markägare och innehavare av särskild rätt).

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det i naturreservatet förbjudet att:

1. samla in ryggradslösa djur, t ex skalbaggar, snäckor och fjärilar
2. samla in mossor, lavar och vedlevande svampar
3. skada eller ta bort död ved såsom lågor, torrträd och torra grenar
4. framföra fordon
5. skada eller borttaga naturföremål eller ytbildning eller skada marktäcket,
6. utan länsstyrelsens tillstånd i näringssyfte organiserat utnyttja området, samt för skolor och institutioner att regelmässigt utnyttja området för att utföra vetenskapliga eller andra undersökningar

Föreskrifterna A1 eller C3 utgör inte hinder för passröjning under förutsättning att inte naturvärden påverkas negativt och att åtgärden sker i samråd med reservatsförvaltaren. Föreskriften C4 utgör inte hinder för hämtning av fällt vilt enligt terrängkörningsförordningen (1975:594 1§) under förutsättning att spårbildning inte sker. Detta förutsätter att fordon med lågt marktryck används och att lämpligt körstråk för uttransport väljs.

I samband med vetenskapliga undersökningar kan Länsstyrelsen meddela undantag från ordningsföreskrifterna under C. Till vetenskapliga undersökningar räknas bl.a. den del av länsstyrelsens regionala miljöövervakning som utförs i samråd med naturvårdsförvaltningen samt undersökningar inom ramen för uppföljning av åtgärdsprogram för enskilda arter.

Länsstyrelsen beslutar att ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken träder ikraft tre veckor efter den dag författningen utkommit från trycket i länets författningssamling. Enligt 7 kap. 30 § miljöbalken gäller dessa föreskrifter omedelbart efter ikraftträdande, även om de överklagas.

Fastställande av skötselplan

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken fastställer Länsstyrelsen den i bilaga 3 redovisade skötselplanen för naturreservatet.

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Naturreservatet Sörskog Skallberget
Län	Värmland
Kommun	Hagfors
Lägesbeskrivning	15 kilometer väster om Hagfors
Församling	Ekshärad
Topografisk karta	12DSV
Ekonomisk karta	12D1d
Naturgeografisk region	30 a
Fastighetsknutna rättigheter som reservatet berör	
Fastigheter	Del av Södra Skoga 1:115 och 1:207
Areal	44 ha
Förvaltare	Länsstyrelsen Värmland

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Ärendets beredning

1997 blev området inventerat i samband med Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering. Nyckelbiotopsinventeringen kompletterades 2002 och sammanlagt sex nyckelbiotoper är avgränsade inom reservatet. Området inventerades 1999 av Taigaekologerna. Taigaekologerna bedömde området som urskogslikt och till stora delar skyddsvärt. Vid en inventering 2001, av den hotade skalbaggen raggbock, så visade det sig att den förekommer i trakten. 2002 skickade Länsstyrelsen ut ett brev till berörda markägare inom ett utredningsområde om att området skulle inventeras ytterligare och att området var intressant för reservatsbildning.

Remissinstansernas och sakägares synpunkter

Hagfors kommun, Skogsstyrelsen, Wermlands ornitologiska förening och Ulf T Carlsson har inget att erinra mot upprättat förslag till naturreservat för Sörskog Skallberget.

Fredrik Berg, Samhällsbyggnadsenheten på Länsstyrelsen i Värmland påpekar att det finns flera sätrar inom fyra kilometers avstånd och att man därför kan anta att området använts för betesdrift.

Länsstyrelsens bemötande av inkomna synpunkter

Beskrivningen av områdets historiska användning kompletteras med kunskapen om att det fanns ett flertal sätrar i närområdet.

LÄNSSTYRELSENS MOTIVERING OCH INTRESSEPRÖVNING

Beskrivning av omgivande landskap och reservatet

Sörskog Skallberget ligger i Hagfors kommun, på höjderna mitt emellan Fryksdalen och Klarälvsdalen. Området är kuperat och tillhör den naturgeografiska zonen 30a, Norrlands vågiga bergkulleterräng med mellanboreala skogsområde. Regionen har tämligen kuperad terräng med markerad höjdskillnad mellan höjder och dalar.

Den rödlistade skalbaggen raggbock är funnen i området. Raggbocken är beroende av grova tallågor med hård kärnved. Sådana tallar skapas bl.a. i områden med brandhistorik. Vid brand överlever ofta tallen och för att skydda skadorna på barken från röta så impregneras veden närmast skadan med tjära och hartser. Gamla tallar kan ha varit med om ett flertal bränder.

Reservatet utgörs av ett höjddparti som ligger 420 meter över havet, samt av tillhörande branter och sluttningar. Inom objektet finns sex nyckelbiotoper. På höjderna växer gammal skog med senvuxna granar och knotiga plattkroniga tallar. En borrad tall var 280 år. Längre ner i sluttningarna ökar graninslaget. I delar av området är den mänskliga påverkan låg och området har naturskogskvaliteter. Död ved finns i form av torrträd, lågor och högstubbar. Området bär spår av brandpåverkan och det finns brandstubbar spridda i reservatet. I de grandominerade lägre delarna av reservatet är luftfuktigheten hög och jämn. I reservatet ingår några mindre hyggen. På några av hyggena finns frötall.

Motiv till skydd

Genom ett omfattande och till övervägande delar rationellt skogsbruk har många biotoper minskat kraftigt i omfattning och sammanhängande skogsområden fragmenterats. För växt- och djurlivet viktiga strukturer och processer som var vanliga före ett aktivt brukande av skogen håller på att försvinna. Genom en reservatsbildning vid Sörskog Skallberget bevaras en naturlig gammal tallskog, med strukturer som gamla tallar, senväxta granar samt död ved i form av lågor, torrträd, brandstubbar och högstubbar. Äldre, öppna och solexponerade tallskogar är en livsmiljö som minskat kraftigt på senare tid. Man skyddar också grandominerade, fuktiga miljöer, med inslag av tallöverståndare, lövträd, senvuxna granar och död ved.

En art som är knuten till gammal tallved är raggbock. Raggbock är funnen i närområdet (mindre än 300 meter till registrerat fynd) och i reservatet finns lämpliga miljöer för arten.

Området hyser ett antal signalarter, vilkas förekomst indikerar skyddsvärd skog. Bl.a. finns signalarten talticka. Den signalerar naturskogar med gamla träd och förekommer vanligen på träd som är 150 – 200 år eller mera. Det finns också arter som stjärntagging och ullticka, vilka signalerar att det funnits en kontinuitet av död ved i området. Det förekommer även signalarter

som kräver hög luftfuktighet och skoglig kontinuitet, bl.a. garnlav, gelélavar, skuggblåslav, lunglav och stuplav. De två sistnämnda kräver också tillgång till gamla lövträd.

Länsstyrelsen jobbar utifrån en nationell strategi för skydd av skog. Enligt den ska man prioritera områden med höga värden på beståndsnivå, områden med hög funktionalitet, d.v.s. områden som genom sin form, storlek eller närhet till liknande skyddade miljöer har stor sannolikhet att på sikt bevara de arter som man avser att skydda, samt områden där skogen tillhör en prioriterad skogstyp. Om en markägare har hög andel nyckelbiotop inom sin fastighet kan även det vara ett skäl till att formellt skydda området. I det här området finns höga värden på beståndsnivå. Nordväst om reservatet bildas ytterligare ett reservat av samma naturtyp, vilket ökar sannolikheten att arter fortledes ska finnas kvar i området. Andelen nyckelbiotoper på fastigheterna är också relativt hög.

Länsstyrelsen gör bedömningen att detta är ett skyddsvärt område vars naturkvalitéer endast kan bevaras genom att det undantas från skogsbruk och andra arbetsföretag som påverkar mark, flora och fauna. För de arter som är knutna till barrskogens sena successionsstadier med krav som inte tillgodoses i den brukade skogen, är ytterligare reduktion av biotopareal troligen förödande för deras långsiktiga överlevnad. Skogsbruk i de naturskogsartade bestånden skulle därför vara ett allvarligt hot mot bevarandet av den biologiska mångfalden i området.

Överensstämmelse med planer, internationella åtaganden, miljökvalitetsmål m.m.

Bildandet av naturreservatet Sörskog Skallberget är en del i Länsstyrelsens arbete med att uppnå delmål 1 inom miljökvalitetsmålet "Levande skogar". Beslutet följer även riktlinjer för prioritering av naturreservatsskydd och Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden. Skyddet av området är en del i genomförandet av åtgärdsprogrammet för vedskalbaggen raggbock.

Beslutet bedöms vara förenligt med en från allmän synpunkt godtagbar användning av mark- och vattenresurserna enligt 3 och 4 kap. miljöbalken. Beslutet strider inte mot kommunal översiktsplan, antagen 2002-02-26, eller detaljplan och är därmed förenligt med 7 kap. 8 § miljöbalken. Beslutet är inte i konflikt med koncessioner eller undersökningstillstånd för gruvnäringen, enligt den information Länsstyrelsen fått av Sveriges geologiska undersökning (SGU).

Intresseprövning

I reservatsbildningsprocessen ingår som en del att i alla frågor göra en vägning mellan enskilda och allmänna intressen med den utgångspunkten att det ska finnas en rimlig balans mellan de värden som ska skyddas genom förbudet/inskränkningen, och den belastning som förbudet/inskränkningen har för den enskilde. Länsstyrelsen menar att den avgränsning av reservatet och de inskränkningar som gjorts av markanvändningen är nödvändiga, och att de inte går längre än vad som behövs för att uppnå syftet med reservatet. Länsstyrelsens ställningstagande i denna del har skett med tillämpning av proportionalitetsprincipen.

Upplysningar

Länssstyrelsen är enligt punkten A2 bilagan till förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken, ansvarig för att bedriva tillsyn över reservatet. Särskild tillsynsman anlitas. I tillsynen ingår att övervaka att reservatsföreskrifterna följs. Enligt 29 kap. 8 och 9 §§ miljöbalken gäller bland annat att brott mot föreskrift som meddelats enligt 7 kap. 5 och 30 §§ miljöbalken kan medföra straffansvar. Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan Länssstyrelsen enligt 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken vid vite förelägga om rättelse.

Eftersom området är till för att stärka den biologiska mångfalden ska vindfällan och stormskadad skog lämnas. Efter bildandet av naturreservat omfattas området inte av bestämmelserna i skogsvårdslagen (se 4 § skogsvårdslagen). Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen är därför efter reservatsbildningen statens ansvar.

Hur man överklagar, se bilaga 5

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Eva Eriksson. Föredragande har varit byrådirektör Linda Stöberg. I den slutliga handläggningen har även deltagit jurist Karin Sjöberg och antikvarie Fredrik Berg.

Eva Eriksson

Linda Stöberg

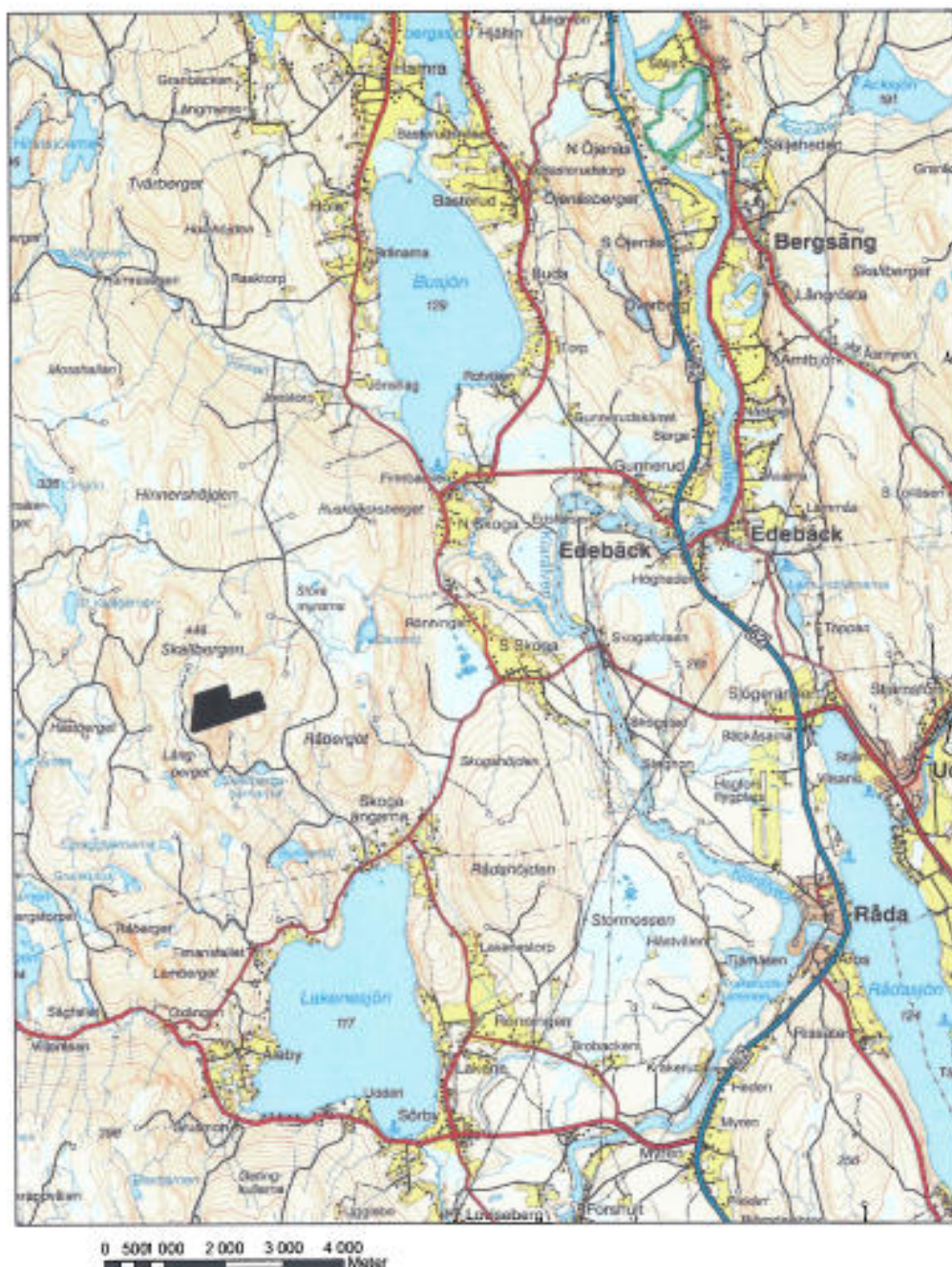
Bilagor

1. Översiktskarta
2. Beslutskarta
3. Skötselplan
4. Områdesbeskrivning
5. Hur man överklagar

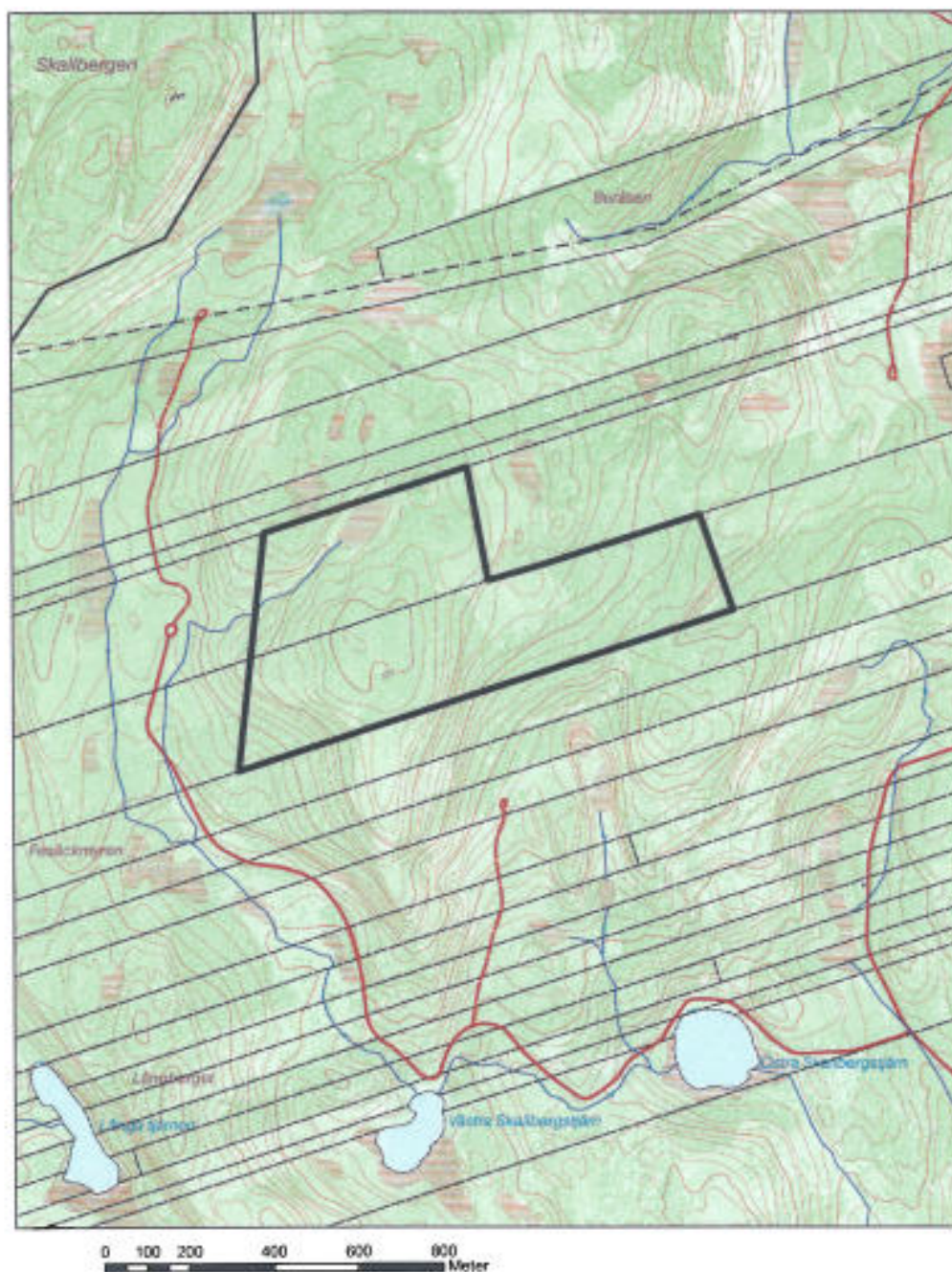

Sändlista

Ove Eriksson, Stockbyvägen 3B Läg 18, 182 78 STOCKSUND /DEL/
Barbro Eriksson, Stockbyvägen 3B Läg 18, 182 78 STOCKSUND /DEL/
Märit Ingegerd Kristina Johansson, Ådalsvägen 3A, 183 52 TÄBY /DEL/
Anna Siri Kristina Carell, Gribbyvägen 9D 1 tr, 187 68 TÄBY /DEL/
Birgit Nilsson, Södra Skoga Njofolk, 680 50 EKSHÄRAD /DEL/
Hans-Olof Nilsson, Södra Skoga Njofolk, 680 50 EKSHÄRAD /DEL/
Vägförening vid Skallbergen, C/o Göran Jonsson, Färjestadsvägen 16 B, 654 65 KARLSTAD
Södra Skoga Viltvårdsområde, C/o Ola Ekblom, Södra Skoga Svennan, 680 50 EKSHÄRAD
Hagfors kommun, Dalavägen 10, 683 80 HAGFORS
Mats Karlbom, Vägsamfällighet, Norra Skoga Hedås, 680 50 EKSHÄRAD
Skogsstyrelsen Region Svea, Box 387, 651 09 KARLSTAD
Riksantikvarieämbetet, Box 5405, 114 84 STOCKHOLM
Värmlands läns jaktvårdsförbund, Box 65, 660 60 MOLKOM
Lantbrukarnas riksförbund, Länsförbundet i Värmlands län, Köpmannagatan 2, 652 26
KARLSTAD
Naturskyddsföreningen, Länsförbundet i Värmland, Verkstadsgatan 1, 652 19 KARLSTAD
Wermlands Ornitologiska Förening, c/o Jan Rees, Soldattorpet 48, 653 50 KARLSTAD
Värmlands Botaniska Förening, c/o Per Larsson, Fallängsvägen 39 A,
671 51 ARVIKA
Ulf T. Carlsson, Älvsborgsvägen 6, 681 43 KRISTINEHAMN
Samhällsbyggnadsenheten, Planeringsfunktionen
Samhällsbyggnadsenheten, Kulturmiljöfunktionen
Enheten för areella näringar

Översiktskarta för naturreservatet Sörskog Skallberget (svart område)

Beslutscharta för naturreservatet Sörskog Skallberget (heldragen svart linje)

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET SÖRSKOG SKALLBERGET, HAGFORS KOMMUN

1 SYFTET MED NATURRESERVATET

Naturreservatet Sörskog Skallberget bildas med syftet att:

- bevara de värdefulla livsmiljöerna naturlig gammal tallskog, barrskog med hög andel död ved samt lövrik barrnaturskog
- bevara missgynnade och hotade vedskalbaggar, t.ex. raggbock,
- bevara övriga nationellt och regionalt missgynnade och hotade arter som är karaktäristiska för naturtyperna i området,
- strukturer som till exempel död ved, senvuxen gran, äldre lövträd och gamla tallar ska förekomma i för livsmiljöerna gynnsam omfattning.

Syftet uppnås genom att inget skogsbruk bedrivs i området. Områdets orördhet bibehålls genom att exploatering och arbetsföretag i området förhindras.

2 BESKRIVNING AV BEVARANDEVÄRDEN

2.1 Administrativa data

Objektnamn	Naturreseptet Sörskog Skallberget
RegDosnummer	2004493
Kommun	Hagfors
Markslag och naturtyper (ha):	
Skogsmark	44
Tallskog	17
Granskog	11
Barrblandskog	11
Lövblandad barrskog	2
Impediment	2
Total areal	45
Prioriterade bevarandevärden:	
Markslag	Naturlig gammal tallskog,
Strukturer	Gammal tall och död ved
Arter	Tallticka, vedskalbaggar som t.ex. raggbock, stjärntagging

2.2 Historisk och nuvarande markanvändning

Enligt hembygdskartan från slutet av 1800-talet fanns det vid den tiden ingen bebyggelse inom området eller i närområdet. En kolbotten är dock funnen i reservatet, vilket visar att skogen nyttjades för utvinning av kol och trots avstånd till bebyggelse var nyttjandet troligen intensivare än så. Ett flertal sätrar finns inom fyra kilometers avstånd från Skallbergen och därför kan man anta att området utnyttjats för skogsbyte. Inom reservatet finns delar där det finns spår av nutida skogsbruksåtgärder, men också delar där det saknas spår av modernt skogsbruk. Området visar spår av gamla bränder.

2.3 Områdets bevarandevärden

2.3.1 Biologiska bevarandevärden

I området finns naturlig gammal tallskog, med strukturer som gamla tallar, senväxta granar, död ved i form av lågor, torrträd, lågor och högstubbar. Det finns även grandominerade, fuktiga miljöer, med inslag av tallöverståndare, lövträd, senvuxna granar och död ved.

Området hyser ett antal signalarter, vilkas förekomst indikerar skyddsvärd skog. Bl.a. finns signalarten talticka. Den signalerar naturskogar med gamla träd och förekommer vanligen på träd som är 150 – 200 år eller mera. Det finns arter som t.ex. stjärntagging och ullticka, vilka signalerar att det funnits en kontinuitet av död ved i området. Det förekommer även signalarter som kräver hög luftfuktighet och skoglig kontinuitet, bl.a. garnlav, gelélavar, skuggblåslav, lunglav och stuplav. De två sistnämnda kräver också tillgång till gamla lövträd.

Den rödlistade skalbaggen raggbock förekommer i trakten, skalbaggen är dock inte inventerad inom reservatet.

Inom naturreservatet finns sex nyckelbiotoper.

3 SKÖTSELOMRÅDEN OCH ÅTGÄRDER

Området är indelat i fyra olika skötselområden.

Figur 1. Skötselområdenas utbredning inom naturreservatet Sörskog Skallberget. Friluftsliv har eget skötselområde som innefattar hela reservatet.

3.1 Skötselområde 1 värdekärna 26,5 ha

Värdekärnan, som är uppdelad i flera mindre områden, består till största delen av nyckelbiotoper och är av naturskogskvalitet. Den vanligaste skogstypen är höghöjdsskog med hög andel gammal tall samt senvuxna granar. Vid inventering visade det sig att det finns 280 år gammal tall i området. Död ved förekommer inom alla objekten. I flera av objekten saknas avverkningsspår och det är troligt att den mänskliga påverkan varit låg. Närheten till dokumenterade raggbocksfynd gör de gamla tallarna, talltorrakorna samt tallågorna intressanta. Det finns flera hotade arter samt signalarter inom området, en del är knutna till gamla tallar och några till granmiljöer och ytterligare andra till lövträd som t.ex. asp.

3.1.1 Kvalitetsmål

Området ska fortsätta utveckla sin naturskogskaraktär och naturtyperna naturlig gammal tallskog, barrskog med hög andel död ved samt lövrik barnaturskog bör fortsättningsvis förekomma i nuvarande omfattning. Strukturer som gammal tall, senvuxen gran, grova tallågor, talltorrakor, och gamla lövträd bör finnas i området. Mängden död ved bör inom 20 år uppgå till minst 20 %. Förekommande arter som t.ex. talticka, bör ha en gynnsam bevarandestatus.

3.1.2 Åtgärder

Fri utveckling

3.2 Skötselområde 2 utvecklingsmark 9,4 ha

Utvecklingsmarken består till största delen av mogen barrskog. Redan idag finns här värden, bl.a. finns gles naturligt uppkommen tallskog, med inslag av senväxta granar. En borrad tall inom utvecklingsmarken var 250 år. Det ingår även frötall i kanten av hygge samt mogen grandominerad skog i sluttningar.

3.2.1 Kvalitetsmål

Barnaturskog med inslag av död ved, gammal tall och senvuxen gran. I området ska det finnas förutsättningar för förekomst av raggbock och andra vedskalbaggar.

3.2.2 Åtgärder

Åtgärder för att öka mängden död ved och andelen löv genom t.ex. ringbarkning och högkapning av gran eller katning av tall. Åtgärderna ska samtidigt bidra till att skapa luckighet och olikåldrighet i bestånden. Fällning av enstaka äldre tallar i miljöer som är naturligt solbelysta för att skapa förutsättningar för förnygring av raggbock. Som initial åtgärd, för att förstärka områdets kvaliteter som raggbockshabitat, kan man i det sydvästligaste utvecklingsområdet, på solbelysta platser, koncentrerat lägga ut grova tallstockar för att öka mängden död, solbelyst

tallved med god markkontakt. Tallstockarna ska tas från mark utanför reservatet men helst från närområdet så att de har en lokal artstock.

3.3 Skötselområde 3 arronderingsmark 8,5 ha

Arronderingsmarken utgörs av hyggen. På en del avverkningsytor finns sparade frötallar. Hyggen med frötall kan utgöra lämplig biotop för raggbock.

3.3.1 Kvalitetsmål

På längre sikt bör skogen utvecklas till barmaturskog med inslag av död ved, gammal tall, senvuxen gran och förutsättningar för förekomst av raggbock och andra vedskalbaggar. Inom de närmsta 20 åren bör området utvecklas till en ogallrad barrskog med påbörjad självgallring, inslag av tallöverståndare och lågor.

3.3.2 Åtgärder

Fällning av enstaka tall på naturligt solbelysta platser för att skapa lågor med förutsättningar för förnygring av raggbock. Fläckvis huggning av yngre träd som skuggar möjliga raggbockslågor.

3.4 Skötselområde friluftsliv

Området ligger långt ifrån bebyggelse och orördheten i kombination med läget gör att området ger en känsla av vildmark. De lite svårare terrängförhållandena med bl.a. en del höjdskillnader och avståndet från skogsbilväg av bra standard gör dock att området i huvudsak nås efter en del krävande vandring. Området prioriteras därför i dagsläget inte för friluftslivssatsningar. Eftersom potentiella besökare i första hand bedöms vara vana friluftsmänniskor bedöms därför heller inga anordningar för besökare vara motiverade inom reservatet.

3.4.1 Kvalitetsmål

Ett par personbilar för besökare till reservatet ska på ett ordnat sätt samtidigt kunna parkeras på lämplig plats inom c:a en halvtimmas vandring från reservatet. Besökare ska kunna få anslagen information om områdets naturvärden vid parkeringen och anvisas lämplig vandringsväg upp till reservatet. Ett samutnyttjande av entré med det närbelägna Norskog Skallberget förordas styra utformningen av entrén.

3.4.2 Åtgärd

En parkering med plats för 2-3 bilar samt en skylt med karta och information om reservatets naturvärden vid parkeringsplatsen ska anordnas. Parkeringsplats och informationsskylt anlägges enligt avtal längs den väg som leder till reservatet. En led ska markeras från väg upp till gränsen av naturreservatet.

4 UPPFÖLJNING

4.1 Uppföljning av skötselåtgärder

En reservatsskötare finns för reservatet som ansvarar för att de uppdrag Länsstyrelsen ger genomförs. Reservatsskötaren ska dokumentera genomförda uppdrag enligt Länsstyrelsens arbetsbeskrivning.

4.2 Uppföljning av kvalitetsmål

Reservatsförvaltaren ansvarar för att uppföljning av kvalitetsmål genomförs varje år för:

- Skyltning, information och led
- Parkeringsplats

Reservatsförvaltaren ansvarar för att uppföljning av kvalitetsmål genomförs var 10:e år för:

- Inventering av vedlevande tallinsekter i skötselområde 1
- Lågor av tall i delområde 1

Reservatsförvaltaren ansvarar för att uppföljning av kvalitetsmål genomförs vid behov för:

- Inventering av andra organismgrupper som är karaktäristiska för naturtyperna i området

5 SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV PLANERADE SKÖTSELÅTGÄRDER

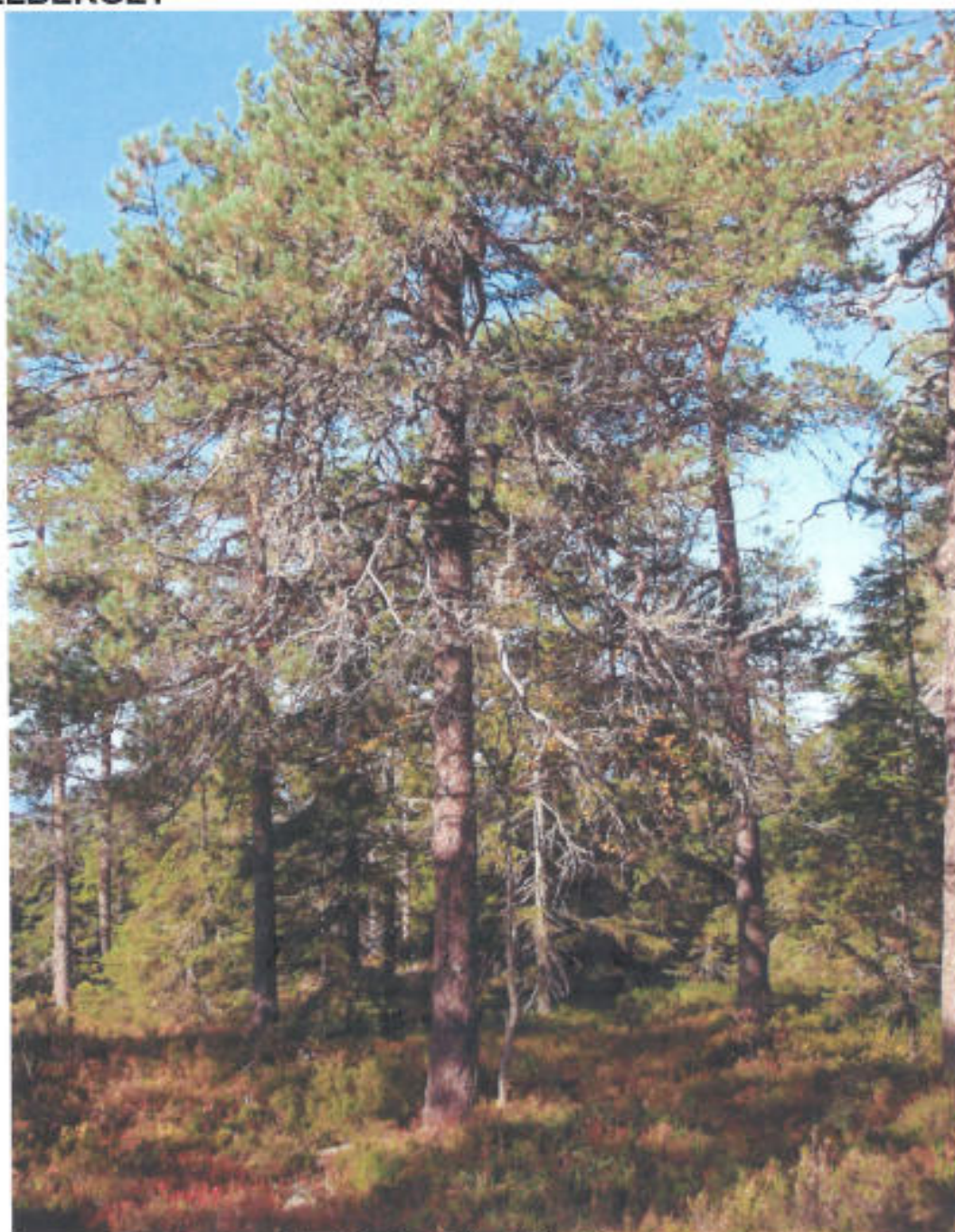
Tabell med sammanfattning av planerade skötselåtgärder. Områdena är klassade efter hur prioriterade åtgärderna är, enligt en skala där 1 är mest prioriterat och 3 är minst prioriterat.

Åtgärd	När	Var	Prioritet
Parkeringsplats och stig upp till reservatet	2009	Bredvid vägen på fastighet Södra Skoga 1:115	1
Informationsskylt	2009	Vid parkeringsplats	1
Tillförsel av tallved på lämplig naturligt öppen och solbelyst plats. Innan åtgärden upprepas ska området inventeras vad gäller raggbocksförekomst för att utvärdera om åtgärden behöver upprepas.	2009-2029	2	2
Inventering av vedlevande tallinsekter, främst raggbock.	2009-2029	1-3	2
Inventering av andra organismgrupper	2009-2029	1-3	3
Ringbarkning/höghavning av gran och/eller katning av tall	2009-2029	2	2
Fällning av enstaka tall för att skapa lågor för raggbock	2009-2029	2,3	2
Röjning av skuggande yngre träd runt möjliga raggbockslågor.	2009-2029	3	3

Naturvårdsenheten
Linda Stöberg

OMRÅDESBESKRIVNING FÖR NATURRESERVATET SÖRSKOG SKALLBERGET

Figur 1. Luckig barrblandskog. LS.

Naturreseptatet Sörskog Skallberget ligger i Ekshärads församling i Hagfors kommun. Objektet ligger i ett område där flera fynd skett av Raggbock, *Tragosoma depsarium*. Vid en inventering från 2001 inventerades tre stycken provrutor och det fanns fynd av raggbock i alla rutorna, det närmsta fyndet ligger mindre än 300 meter från naturreseptatet. Själva reservatsområdet var inte med i inventeringen och därför är det inte omöjligt att arten förekommer i objektet. Raggbockens larver lever i grova och solexponerade lågor av tall. Arten har minskat eller försvunnit från stora delar av landet.

Området är kuperat där den högsta delen ligger 425 meter över havet och den lägsta 350 meter över havet. På höjden finns gammal tallskog med 300-åriga tallar och senväxt gran. I branter och i de lägre områdena dominerar granen. Delar av området är på senare tid påverkat av skogsbruk och det finns några hyggen inom reservatsförslaget, men i andra delar syns inga spår av tidigare avverkningar.

Förutom en kolbotten finns det inga synliga kulturspår i området och enligt hembygdskartan från slutet av 1800-talet så fanns det ingen bebyggelse i närheten av reservatsförslaget. Den närmsta säteribebyggelsen fanns över två kilometer bort.

Mindre än en kilometer norr om reservatet ligger ytterligare ett område med samma typ av skog och där det idag pågår reservatsbildning.

1. Delområden

Området har delats in i 16 olika delområden med tre olika inriktningar enligt funktionsbegreppet; värdekärna, utvecklingsmark och arronderingsmark.

Värdekärnan består till största delen av nyckelbiotoper och är av naturskogskvalitet. Den vanligaste skogstypen är höghöjdsskog med hög andel gammal tall samt senvuxna granar. En borrad tall var 280 år och många av tallarna ligger i den åldersklassen. Död ved förekommer inom alla objekten. I flera av objekten saknas avverkningsspår och det är troligt att den mänskliga påverkan varit låg. Närheten till dokumenterade raggbocksfynd gör de gamla tallarna, talltorrakorna samt tallågorna intressanta. Det finns flera hotade arter samt signalarter inom området, en del är knutna till gamla tallar och några till granmiljöer och ytterligare andra till lövträd som t.ex. asp.

Figur 2. Gles gammal skog. LS

Figur 3. Torrträd och senvuxna granar. LS.

Figur 4. Lågor i grandominerad sluttning. LS.

Figur 5. Luckig, åldersvarierad skog. LS.

Utvecklingsmarken består till största delen av mogen barrskog. Redan idag finns här värden, bl.a. finns gles naturligt uppkommen tallskog, med inslag av senväxta granar. En borrad tall inom utvecklingsmarken var 250 år. Det ingår även frötall i kanten av hygge samt mogen grandominerad skog i sluttningar.

Arronderingsmarken utgörs av hyggen. På en del avverkningsytor finns sparade frötallar. Hyggen med frötall kan utgöra lämplig biotop för raggbock.

Figur 6. Sörskog Skallberget består av 16 delområden.

1.1 Beskrivning av delområden

1.1.1 Delområde 1a gammal tallskog på mager mark

Skogen i delområdet utgörs av gammal tallskog på mager mark, åldern på en provborrad tall var 265 år. Död ved finns i form av lågor, brandstubbar, högstubbar, torrakor och torrträd. Gammal gran förekommer allmänt i området. Området är en del av nyckelbiotopen 12D1d obj.07.

Funna arter:

grynig blåslav, *Hypogymnia farinacea*

gamlav, *Alectoria sarmentosa*

lunglav, *Lobaria pulmonaria* NT

1.1.2 Delområde 1b gammal tallskog på mager mark

Område med gammal, naturskogslik tallskog. En borrad tall var 280 år. Skogen är ogallrad och flerskiktad, bitvis luckig. Gott om äldre tallöverståndare samt senvuxen gran. Brandspår finns i form av brandstubbar. Död ved förekommer i form av lågor och torrträd. Området är en del av nyckelbiotopen 12D1d obj.07.

Funna arter:

grynig blåslav, *Hypogymnia farinacea*

gamlav, *Alectoria sarmentosa*

1.1.3 Delområde 1c granskog i östsluttning

Skogen i området utgörs av ca 100 årig granskog i stark östsluttning. Området är bitvis rikt på död ved i form av lågor, torrträd och högstubbar. Brandspår förekommer i form av brandstubbar. Området är en del av nyckelbiotopen 12D1d obj.13.

Funna arter:

ullticka, *Phellinus ferrugineofuscus*

vedticka, *Phellinus viticola*

krusig ulota, *Ulotia crispa*

gammelgranslav, *Lecanactis abietina*

kattfotslav, *Arthonia leucopellaea*

korallblylav, *Parmeliella triptophylla*

lunglav, *Lobaria pulmonaria* NT

1.1.4 Delområde 1d asp- och björkrik granskog

Delområdet består av ca 100-årig asp och björkrik granskog, som ej berörts av skogsbruk på senare tid. Självvallring har påbörjats i området, vilket därmed är rikt på död och döende ved. Det finns inslag av äldre tallöverståndare i skogen. Området är i skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering klassat som nyckelbiotop, identitet 12D1d obj.16.

Funna arter:

vedticka, *Phellinus viticola*
lunglav, *Lobaria pulmonaria* NT
stuplav, *Nephroma bellum*

1.1.5 Delområde 1e lövrik barnaturskog

Delområde 1e utgörs av ca 100 år gammal lövrik granskog, som på senare tid inte berörts av skogsbruksåtgärder. Området är lövbrännelikt* och det finns rikligt med lågor av olika trädslag. Området är klassat som nyckelbiotop, 12D1d obj. 17.

Funna arter:

västlig hakmossa, *Rhytidiadelphus loreus*
stjärntagging, *Asterodon ferruginosus* NT
bårdlav, *Nephroma parile*
korallblylav, *Parmeliella triptophylla*
stuplav, *Nephroma bellum*

* Lövbränna kallas en skog som utvecklats naturligt efter en brand och som har en hög andel lövträd.

1.1.6 Delområde 1f gammal tallskog på mager mark

Delområdet består av ca 160 år gammal tallskog, på mager mark, med inslag av ännu äldre tallar och senväxta granar. Många tallar har platta och knotiga kronor. Talticka är funnen på tre olika träd. Det förekommer död ved i form av torrakor, torrträd, brandstubbar och lågor. Halva delområdet är klassat som nyckelbiotop, 12D1d obj.08, men det förekommer strukturer som död ved, luckighet och grova träd i hela objektet.

Funna arter:

grynig blåslav, *Hypogymnia farinacea*
lunglav, *Lobaria pulmonaria* NT
tallticka, *Phellinus pini*
kolflarnlav, *Hypocenomyce anthracophila*

1.1.7 Delområde 1g granskog i brant

Genom området löper ett surdråg från myr i söder upp till myr i nordöst. Längs kanterna till dråget finns bitvis bergbranter. Området är grandominerat, men det finns inslag av tall, asp och björk. En del gran är senväxt. Bitvis finns rikligt med granlåggor efter barkborreangrepp. Död ved finns även i form av torrträd. Området har föryngrats naturligt och är bitvis luckigt. Skogen är i snitt 100 år och inget skogsbruk har bedrivits på senare tid. Området ingår i nyckelbiotopen 12D1d obj. 09.

Funna arter:

gelélavar, *Collema spp.*
korallblylav, *Parmeliella triptophylla*
lunglav, *Lobaria pulmonaria* NT
skuggblåslav, *Hypogymnia vittata*
vedticka, *Phellinus viticola*
jungfru marie nycklar, *Dactylorhiza maculata*

1.2.1 Delområde 2a gles äldre tallskog

I området växer tallskog med underväxt av senväxt gran. Många tallar är äldre, en borrerad tall var 250 år och medelåldern är 135 år. Det finns en del död ved i form av lågor och torrträd och fältskiktet består av ljung och blåbär på hållmark.

1.2.2 Delområde 2b granskog

Delområde 2b utgörs av 100-årig granskog.

1.2.3 Delområde 2c barrblandskog

Skogen i delområdet utgörs av ca 100-årig grandominerad barrblandskog. Bitvis finns gott om död ved.

1.2.4 Delområde 2d mindre myr

Området består av en mindre myr.

1.2.5 Delområde 2e granskog

Delområdet består av senvuxen granskog, med inslag av frötall i kanten.

1.3.1 Delområde 3a ungskog

Delområde 3a utgörs av ca 30-årig granskog.

1.3.2 Delområde 3b ungskog

Marken i nordöstra delen av området är sumpig och det rinner en bäck genom området ner mot sydväst. Skogen utgörs av 20-årig barrblandskog.

1.3.3 Delområde 3c ungskog

Skogen i området utgörs av 20-årig barrblandskog.

1.3.4 Delområde 3d ungskog

Skogen i delområde 3d består av 20-årig barrblandskog, som i öster domineras av tall och i väster av gran.

Artlista

Förteckning över naturvårdsintressanta arter, signalarter och rödlistade arter som hittills noterats i området under Skogsstyrelsens Nyckelbiotopsinventering och senare. De arter som är rödlistade är försedda med kategoriförkortning. Kategorierna följer ArtDatbankens rödlista, tillgänglig via hemsidan (<http://www.artdata.slu.se/rodlista/>).

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Delområde mm	Hotkat egori enligt rödlist a	Signal art
Insekter				
<i>Tragosoma deysarium</i>	raggbock	Inte funnen inom reservatet men i närområdet.	VU	
lavar				
<i>Alectoria sarmentosa</i>	garnlav	1a, 1b		x
<i>Arthonia leucopellaea</i>	kattfotslav	1c		x
<i>Collema</i> spp.	gelélavar	1g		x
<i>Hypogymnia farinacea</i>	grynig blåslav	1a, 1b, 1f		
<i>Hypogymnia vittata</i>	skuggblåslav	1g		x
<i>Lecanactis abietina</i>	gammelgranslav	1c		
<i>Lobaria pulmonaria</i>	lunglav	1a, 1c, 1d, 1f, 1g	NT	x
<i>Nephroma bellum</i>	stupalav	1d, 1e		x
<i>Nephroma parile</i>	bårdlav	1e		x
<i>Parmeliella triptophylla</i>	korallblylav	1c, 1e, 1g		x
<i>Hypocenomyce anthracophila</i>	kolflamlav	1f		x
svampar				
<i>Asterodon ferruginosus</i>	stjärntagging	1e	NT	x
<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	Ullticka	1c		x
<i>Phellinus pini</i>	tallticka			x
<i>Phellinus viticola</i>	vedticka	1c, 1d, 1g		x
kärlväxter				
<i>Dactylorhiza maculata</i>	Jungfru Marie nycklar	1g		x
mossor				
<i>Rhytidiadelphus loreus</i>	Västlig hakmossa	1e		x
<i>Ulota crispa</i>	Krusig ulota	1c		x
fåglar				
<i>Picoides tridactylus</i> *	Tretåig hackspett			
<i>Tetrao urugallus</i> *	tjäder			

* Med i fågeldirektivet annex 1

Genomförd dokumentation

Skogsstyrelsen. Nyckelbiotopsinventering. 12 augusti 1997(Hans Källsmyr) Nb 12D1d07.

Skogsstyrelsen. Nyckelbiotopsinventering. 26 juli 2002(Hans Källsmyr) Nb 12D1d16.

Skogsstyrelsen. Nyckelbiotopsinventering. 26 juni 2002(Hans Källsmyr) Nb 12D1d13.

Skogsstyrelsen. Nyckelbiotopsinventering. 25 juli 2002(Hans Källsmyr) Nb 12D1d17.

Skogsstyrelsen. Nyckelbiotopsinventering. 14 augusti 1997(Hans Källsmyr) Nb 12D1d08.

Skogsstyrelsen. Nyckelbiotopsinventering. 21 augusti 1997(Hans Källsmyr) Nb 12D1d09.

Taigaekologerna, Skogsområden i S-läns 1999 Rapportblankett 20 Skallbergen, stencil
Länsstyrelsen

Förekomst av raggbock, Gisskikt Länsstyrelsen

Värderingsunderlag från Svefa. Stencil Länsstyrelsen.